Univerza v Mariboru

Filozofska fakulteta

Oddelek za prevodoslovje
Filozofska fakulteta
Koroška cesta 160
2000 Maribor

Generalni sekretariat Vlade RS
Gregorčičeva ulica 20
p.p. 638
1001 Ljubljana

Maribor, 3. 6. 2019

Spoštovani,

Oddelek za prevodoslovje Filozofske fakultete na Univerzi v Mariboru je bil opozorjen na javno naročilo št. 43020-5/2018, ki ga je objavil Generalni sekretariat Vlade RS (GSV) 23. maja 2019. Predmet javnega naročila je zagotavljanje storitev konferenčnega tolmačenja za državne organe Republike Slovenije v obdobju od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2022.

Kot ustanova, ki izvaja javnoveljavni študijski program konferenčnega tolmačenja in izobražuje diplomante, ki se bodo morda v prihodnosti prijavljali na tovrstne razpise, izražamo zaskrbljenost zaradi določil javnega naročila, še posebej v delu, ki zadeva poklicne standarde in vrednotenje dela.

Ker je predmet naročila zagotavljanje tolmaških storitev za najvišje državne organe v Republiki Sloveniji, med njimi Urad predsednika RS, Državni zbor RS, ministrstva in druge, bi pričakovali, da bo naročilo temeljilo na uveljavljenih državnih in mednarodnih poklicnih standardih. V mednarodnem prostoru so to poklicni standardi Mednarodnega združenja konferenčnih tolmačev (AIIC), v Sloveniji pa Združenja konferenčnih tolmačev Slovenije (ZKTS). Obe združenji sta svoje poklicne standarde razvijali več desetletij, zato veljajo za referenčne in na njih v veliki meri temelji izobraževanje konferenčnih tolmačev ne le v Sloveniji, temveč tudi v drugih razvitih državah.

Kot lahko ugotovimo, pa se javno naročilo odklanja od omenjenih poklicnih standardov in primerov dobre prakse. Pri tem bi radi opozorili predvsem na naslednje:

- **Dnevna delovna obremenitev tolmačev.** Javno naročilo predvideva, da se tolmaški dan s 7 podaljša na 8 ur. Kot je znano, tolmaški poklic po objektivnih kazalnikih velja za enega najbolj napornih in stresnih, zaradi česar tolmači po priporočilih združenja AIIC dnevno kumulativno naj ne bi delali več kot 6 ur (AIIC, Professional standards), kar ustreza definiciji 8-urnega delovnika. Vsaka dodatna ura, ki bi morala biti izjema, se obravnava kot nadurno delo.
  Po našem prepričanju predvideno zvišanje nevarno posega v temelje tolmaških delovnih pogojev. Za lažjo predstavo: si je mogoče v kateremkoli drugem poklicu zamisliti, da bi se delovnik preko noči administrativno podaljšal z 8 na več kot 9 ur? Za enako plačilo in 14% večjo obremenitev? Pri delavcih bi to brez dvoma upravičeno povzročilo hud revolt. Iz navedenih razlogov se mora po našem prepričanju definicija tolmaškega dneva vrniti v obstoječe okvire.

- **Pravica do odmora.** Tolmaški sklop, v katerem tolmač aktivno opravlja svoje delo, je po standardih dolg največ 2,5—3 ure (AIIC, Professional standards). Med dvema sklopoma mora imeti tolmač obvezno pravico do enega odmora, pri konsekutivnem tolmačenju z enim tolmačem pa dodatne odmore. Končni uporabniki, ki imajo izkušnje z delom s tolmači, to upoštevajo; težava se pojavi pri končnih naročnikih brez teh izkušenj, še posebej z večjim številom govorcev, saj ti na tolmače pozabijo. Prav zato je s stališča izvajalcev pomembno, da je to področje regulirano. Predlagamo, da se v definicijo 7-urnega tolmaškega dne nedvoumno zapiše, da je vanj vključen enourni odmor.
- **Vrednotenje dela.** V javnem naročilu zelo skrbijo tudi določila o vrednotenju tolmaškega dela. Primerjava javnega naročila za obdobje 2020—2022 z javnim naročilom za obdobje 2011—2013 tako kaže naslednje:

2011—2013

Storitev	Vrednost (v %)	Končna cena (v EUR)
tolmačenje do 2 ur:	40 % končne cene	
tolmačenje 2 do 3 ure:	60 % končne cene	
tolmaški dan (do 7 ur dnevno):	**100 %**	
vsaka nadaljnja ura:	25 % končne cene	
nadomestilo za čakanje:	/	35 EUR na tolmača/uro
nadomestilo za čas potovanja:	/	do 140 EUR/dan

2020—2023

Storitev	Vrednost (v %)	Končna cena (v EUR)
tolmačenje do vključno 2 uri:	25 % ponudbene cene	
tolmačenje od 2 do vključno 3 ure:	40 % ponudbene cene	
tolmačenje od 3 do vključno 5 ur:	70 % ponudbene cene	
tolmaški dan (do 8 ur dnevno):	**100 % ponudbene cene**	
vsaka nadaljnja ura:	20 % ponudbene cene	
nadomestilo za čakanje:	/	35,00 EUR za tolmača/uro
nadomestilo za čas potovanja:	/	100,00 EUR/dan

Kot je razvidno, se je v zelo kratkem obdobju relativna vrednost praktično vseh obračunskih postavk močno znižala: pri postavki za tolmačenje do 2 uri s 40% na 25% ponudbene cene in pri tolmačenju v trajanju 2—3 ure s 60% na 40%. Postavka za vsako nadaljnjo uro se je 25% znižala na 20% ponudbene cene, nadomestilo za čas potovanja pa je zgolj še nekaj več kot 70% prejšnjega. Velja dodati, da se je v ceniku ob tem uvedla nova postavka za tolmačenje v trajanju od 3 do 5 ur, ki je praksa praktično ne pozna. Razlog za to je preprost: tolmaški dogodek, ki traja več kot 3 ure, tolmaču praviloma onemogoča, da bi isti dan sprejel dodatno naročilo; ker je to posledica prvega naročila, prvi naročnik prevzame tudi plačilo nadomestila tolmaču za celoten tolmaški dan.

Pravzaprav ob zgoraj navedenem poseben komentar ni potreben, saj številke govorijo same zase. Dodamo lahko le, da je stanje, ki se vzpostavlja z novim javnim razpisom, vse prej kot vzpodbudno, trend pa skrb zbujajoč, posebej ob dejstvu, da je slovenski BDP od leta 2011 do 2018 zrasel več kot 20% (vir: SiStat), ob tem pa – za primerjavo – v zadnjem obdobju v javnem sektorju niso bili le odpravljeni skoraj vsi varčevalni ukrepi, temveč so se skoraj v vseh dejavnostih zvišale tudi osnovne plače. Samo po sebi se zastavlja vprašanje, kaj si lahko tolmači obetajo na naslednjem podobnem javnem naročilu ob morebitnem nastopu nove gospodarske krize.

Velja tudi opozoriti na temeljno protislovje javnega naročila, povezano z vrednotenjem dela: na eni strani naročnik tolmaških storitev po merilih za točkovanje izvajalcev dodatno točkuje članstvo v

strokovnih združenjih, po drugi pa od istih izvajalcev pričakuje, da bodo po sklenitvi sodelovanja z naročnikom zavestno kršili poklicne standarde svojih stanovskih združenj (npr. pri obračunavanju ur), katerih člani so postali pod pogojem, da bodo spoštovali omenjene standarde. Vprašamo se lahko, kako bi ravnal naročnik, če bi bila situacija obrnjena. Kaj bi se zgodilo, če bi denimo izvajalci od naročnika pričakovali, da po sklenitvi sporazuma o sodelovanju ne spoštuje več zakonskih določil?

Razumljivo je, da se morajo državni organi pri izvajanju javnih naročil obnašati gospodarno, vendar se po našem prepričanju to ne sme dogajati na račun nižanja uveljavljenih poklicnih standardov. Na nevarnosti take prakse opozarjajo še sveži primeri z drugih, posebej nereguliranih področij. Tako je nedavno objavljena Bela knjiga o prevajanju (2019) nazorno prikazala številne škodljive posledice nižanja poklicnih standardov na področju pisnega prevajanja. Ko poklicni standardi postanejo samo še zoprna nevšečnost, se namreč začnejo kakovostni prevajalci umikati in prostor prepuščati tistim, ki se prvenstveno spoznajo na cenike, optimizacijske procese in ustvarjanje dobička; končna posledica je, da začne v povprečju kakovost storitev strmo padati, naročnike pa kakovostni prevodi na koncu stanejo več kot na začetku. Izkušnje hkrati potrjujejo, da je proces nepovraten, odpravljanje posledic pa ne le mukotrpno, temveč praviloma Sizifovo delo. Konferenčno tolmačenje po našem prepričanju pri tem ni izjema.

Ob koncu naj dodamo še opombo načelne narave. V manjših državah, kjer so določene poklicne skupine številčno razmeroma šibke, je posebej pomembno, da na »trgu« intelektualnih storitev državne ustanove predstavljajo družbeni korektiv pri spoštovanju in vzpostavljanju poklicnih standardov ter vrednotenju dela. Če je ta segment prepuščen deregulaciji, je skoraj zanesljivo, da bo kakovost intelektualnih storitev kmalu potegnila krajšo na račun kratkovidnih izračunov o finančnih prihrankih, ki so v resnici privid. Zgolj v premislek: je na račun prihranka v višini nekaj sto evrov smiselno postaviti pod vprašaj povezovanje Slovenije z drugimi državami in s tem morda posle, potencialno vredne milijone evrov? Si predsednik države na vrhunskem srečanju ob sebi tolmača, razočaranega zaradi mačehovskega odnosa do njegovega poklica? In nenazadnje: ni skrivnost, da je pred vrati naslednje predsedovanje Slovenije Svetu EU. Si res želimo, da bi zaradi ne dovolj premišljenih določil nekega javnega naročila država lahkomiselno odpove nekaterim svojim vrhunskim konferenčnim tolmačem?

Na prvi pogled se bo zdelo, da zadevna problematika ni stvar univerze, saj se ta ne prijavlja na javno naročilo. Ampak zgolj na prvi pogled. V resnici je za nas pomembna, saj kot javna univerza bodoče konferenčne tolmače izobražujemo v prepričanju, da v državi najvišje poklicne standarde na področju naročanja in vrednotenja tolmaških storitev zagotavljajo prav državni organi, s čimer so zgled tudi za vse ostale naročnike. V to nas navsezadnje prepričuje tudi večletno odlično sodelovanje z GSV na področju prevajalske prakse.

V danem primeru pa iz navedenih razlogov Generalni sekretariat Vlade RS pozivamo, da ponovno temeljito preuči določila javnega naročila št. 43020-5/2018 in jih uskladi z referenčnimi mednarodnimi poklicnimi standardi ter dobro prakso na tem področju.

S spoštovanjem,
doc. dr. Simon Zupan, predstojnik Oddelka za prevodoslovje

V vednost:
- Združenje konferenčnih tolmačev Slovenije (ZKTS)
- Urad predsednika RS

- Državni zbor RS
- Državni svet RS
- Varuh človekovih pravic RS
- Ustavno sodišče RS
- Državna revizijska komisija
- Kabinet predsednika Vlade RS
- Protokol Vlade RS
- Urad Vlade RS za komuniciranje
- Urad Vlade RS za varovanje tajnih podatkov
- Urad Vlade RS za narodnosti
- Urad Vlade RS za oskrbo in integracijo migrantov
- Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu
- Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko
- Ministrstvo za finance
- MF, Generalni sekretariat, Služba za analize in razvoj
- Urad RS za preprečevanje pranja denarja
- Ministrstvo za notranje zadeve
- Ministrstvo za zunanje zadeve
- Ministrstvo za obrambo
- Ministrstvo za pravosodje
- Uprava RS za izvrševanje kazenskih sankcij
- Uprava RS za probacijo
- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
- Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja
- Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin
- Ministrstvo za infrastrukturo
- Direkcija RS za infrastrukturo
- Ministrstvo za okolje in prostor
- Agencija RS za okolje
- Inšpektorat RS za okolje in prostor
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
- Inšpektorat RS za delo
- Ministrstvo za zdravje
- Urad RS za kemikalije
- Ministrstvo za javno upravo
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
- Urad RS za mladino
- Ministrstvo za kulturo
- Arhiv RS
- Upravna enota Koper
- Vrhovno sodišče RS
- Vrhovno državno tožilstvo RS
- Specializirano državno tožilstvo RS
- Javna agencija za železniški promet RS
- Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad RS
- Zavod RS za zaposlovanje
- Služba za tolmačenje (SCIC)
- Predstavništvo Evropske komisije v Sloveniji
- Predstavništvo EP v Sloveniji
- Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije (DZTPS)

- Društvo prevajalcev in tolmačev Slovenije (DPTS)
- Združenje SICT
- Društvo književnih prevajalcev Slovenije (DKPS)
- Lektorsko društvo Slovenije
- Drustvo slovenskih filmskih in televizijskih prevajalcev (DSFTP)
- Filozofska fakulteta v LJ
- Gospodarska zbornica Slovenije